

полное различие языковых реализаций и структур интенциональной программы высказывания. Такие упражнения требуют от обучаемых употребления усвоенного речевого материала в разнообразных новых комбинациях, что обеспечивает формирования навыков, способных к переносу.

Таким образом, предлагаемая последовательность упражнений, направленных на выработку умений профессиональной речи в ситуациях учебно-профессионального общения через обучение реализации базисных (ядерных) интенций профессиональной речи учитывает, во-первых, фактор стадиальности и системности формирования этих умений; во-вторых, характеризуется коммуникативной направленностью, позволяющей совместить целенаправленную активизацию (тренировку) нового материала с речевой практикой; в-третьих, способствует формированию более высокого уровня коммуникативной компетенции иностранных студентов-нефилологов в учебно-профессиональном общении; наконец, отвечает всем требованиям, которые предъявляются к речевому упражнению.

ВЫВОДЫ. Обобщая сказанное, необходимо подчеркнуть, что предлагаемая методическая система обучения профессиональной речи иностранных студентов, обучающихся в вузах нефилологического профиля, является одним из альтернативных вариантов обучения данному аспекту языка и основывается на строгом соблюдении определенных методических вышеизложенных требований. Данная система состоит из взаимосвязанных и взаимообусловленных компонентов: лексико-грамматического, текстового и коммуникативного. Эта система имеет свое практическое воплощение в комплексе упражнений и заданий, а также в конкретных рекомендациях к работе с этим комплексом и осуществлению контроля. Разработанная и внедренная в учебный процесс в соответствии с этапами обучения и стадиями формирования навыков и умений профессиональной речи типология упражнений (формально-речевые операционные упражнения, учебно-коммуникативные и реально-коммуникативные) оказывается достаточно эффективной и рациональной и как средство формирования языковой личности специалиста-нефилолога, когнитивно-коммуникативных навыков будущих профессионалов, и как способ конкретизации координационной работы языковых кафедр нефилологических вузов с профильными.

ЛИТЕРАТУРА

1. Васецкая Л.И. Проблема системности в обучении профессиональной речи иностранных студентов-нефилологов // Міжнародний форум: Мовна освіта: Шлях до євроінтеграції / За ред. С.Ю.Ніколаєвої, К.І.Онищенко. – К.:Ленвіт, 2005. – С. 98-99.
2. Пассов Е.И. Коммуникативный метод обучения иноязычному говорению. – 2-е изд. – М.:Просвещение, 1991. – 223 с.
3. Скалкин В.Л. Основы обучения устной иноязычной речи. – М.:Русский язык. – 248 с.

УДК 37. 011. 32

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ ДО УПРАВЛІННЯ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ УЧНІВ – ПЕРЕДУМОВА ЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ

Васильченко Л.В., к. пед. н., доцент

Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

У статті наводяться структурні компоненти готовності майбутнього вчителя до управління навчально-пізнавальною діяльністю учнів, а саме мотиваційний, когнітивний та операційно-діяльнісний. Вивчення науково-педагогічної літератури дало можливість виділити та охарактеризувати критерії (емоційно-мотиваційний, когнітивний, операційно-діяльнісний) ефективності управлінської діяльності та рівні готовності випускників вищих навчальних закладів до управлінської діяльності.

Ключові слова: управлінська діяльність, готовність до управлінської діяльності, управління у навчально-пізнавальною діяльністю учнів.

Васильченко Л.В. ФОРМИРОВАНИЕ ГОТОВНОСТИ СТУДЕНТОВ К УПРАВЛЕНИЮ УЧЕБНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ УЧЕНИКОВ – УСЛОВИЕ ЭФФЕКТИВНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧИТЕЛЯ / Запорожский областной институт последипломного педагогического образования, Украина.

В статье предлагаются структурные компоненты готовности будущего учителя к управлению учебно-познавательной деятельностью учащихся, а именно мотивационный, когнитивный и операционно-деятельностный. Изучение научно-педагогической литературы дало возможность выделить и

охарактеризовать критерии (эмоционально-мотивационный, когнитивный, операционно-деятельностный) эффективности управленческой деятельности и уровни готовности выпускников высших учебных заведений к управленческой деятельности.

Ключевые слова: управленческая деятельность, готовность к управленческой деятельности, управление учебно-познавательной деятельностью учащихся.

Vasil'chenko I.V. FORMING OF READINESS OF STUDENTS TO THE MANAGEMENT OF EDUCATIONAL ACTIVITY STUDENTS IS PRE-CONDITION OF EFFECTIVEACTIVITY OF TEACHER / Zaporozhye regional institute of post-diploma pedagogical education, Ukraine.

In the article the structural components of readiness of future teacher are pointed to the management of students educational-cognitive activity, namely: (motivation, cognate-activity, reflexion-value). The study of scientifically pedagogical literature enabled to select and describe the criteria (motivation, cognate-activity, reflexion-value) of efficiency of administrative activity and levels of readiness of graduating students of higher educational establishments to administrative activity.

Key words: administrative activity, readiness to administrative activity, management educational-cognitive activity, structural components motivation, cognate-activity, reflexion-value.

Серед пріоритетів державної освітньої політики України сьогодні домінуюче положення займає реформування освіти, в основі якого – досягнення сучасної якості освіти, її відповідність актуальним і прогресивним потребам особистості й держави. Теперішній час вимагає пріоритетної уваги педагогів вищих навчальних закладів до викладання циклу професійно-педагогічних дисциплін, до навчального змісту і методик, які формують уміння студента самостійно вчитися, критично мислити, управляти своєю пізнавальною діяльністю, трансформувати набуті знання у важливу життєву компетентність. Особливої уваги потребує вдосконалення підготовки майбутнього вчителя, оскільки саме вони закладають фундамент подальшого розвитку дитини.

У психолого-педагогічній науці та практиці завжди приділялася належна увага проблемі професійної підготовки вчителя. Для нашого дослідження суттєве значення мають теоретико-методологічні засади професійно-педагогічної підготовки вчителя (О.О.Абдуліна, А.М.Алексюк, В.П.Безпалько, І.А.Зязюн, Н.В.Кузьміна, М.В.Луговий, О.Г.Мороз, В.А.Семиченко, М.М.Скаткін, Л.О.Хомич); управлінський аспект професійної діяльності вчителя (Ю.К.Бабанський, В.І.Бондар, Ю.В.Васильєв, П.М.Керженцев, А.С.Макаренко, І.П.Підласий, В.С.Пікельна, О.Я.Савченко, В.О.Сухомлинський, Н.Ф.Тализіна, Є.М.Хриков, М.В.Черпінський); управління процесом професійної підготовки вчителя (О.А.Анісімов, С.І.Архангельський, В.С.Безрукова, І.І.Ільєсов, М.І.Приходько, В.О.Сластьонін, П.В.Стефаненко, Г.П.Щедровицький). Результати цих досліджень дають нам змогу трактувати педагогічне управління вчителем як його діяльність, орієнтовану на створення умов, що забезпечують досягнення поставлених цілей навчання, причому, предметом (об'єктом) управління виступає професійна діяльність учителя – викладання, а діяльність учня – учіння. Традиційно поліпшення професійної підготовки вчителів здійснюється шляхом удосконалення наявних чи розширення за рахунок нових його професійних умінь. Саме ця проблема була предметом багатьох досліджень. Проблема підготовки студентів до управлінської діяльності також була предметом спеціального вивчення та знайшла своє відображення в окремих дисертаційних дослідженнях (К.О.Богатирьов, В.Г.Виноградський, Р.М.Друзь, О.В.Корягіна, Н.М.Рябуха, О.І.Цікіна, В.Я.Ястребова). У процесі професійної підготовки майбутніх педагогів управлінський аспект не виділяється і, відповідно, не сприймається студентами як необхідний компонент і як функція професійної педагогічної діяльності. У результаті студенти не мають уявлення про структуру управлінської діяльності, про етапи управлінського циклу. З іншого боку, навіть часткові теоретичні знання про особливості управлінської праці, котрі не інтегровані в систему знань і не актуалізовані в практичній діяльності, так і залишаються лише теорією, не закріплюються в управлінських умениях і навичках.

Управління пізнавальною діяльністю учнів є однією з найскладніших проблем педагогіки та педагогічної психології. Цій проблемі присвячені як теоретичні, так і практичні дослідження провідних вчених та практиків: Ю.К.Бабанського, Л.І.Божович, В.В.Давидова, І.А.Зязюна, Г.С.Костюка, В.І.Лозової, С.Л.Рубінштейна, Н.Ф.Тализіної, Г.І.Щукіної та ін. Водночас із загальними дослідженнями пізнавальної діяльності велика увага приділяється дидактичному забезпеченню управління процесом навчання (В.І.Бондар), гуманітаризації навчально-виховного процесу (С.У.Гончаренко), мотивації навчання (М.І.Алексєєва), активізації пізнавальної діяльності (В.Ф.Паламарчук, П.І.Підкасистий, І.Т.Федоренко), особистісно-орієнтованому навчанню (І.С.Якиманська). Організація навчально-виховного процесу на засадах системно-суб'єктного підходу, структура та компоненти пізнавальної діяльності, форми організації пізнавальної діяльності стали об'єктом дослідження Є.П.Білозерцева, О.В.Киричука, Б.С.Кобзаря, В.І.Лугового, Є.І.Машбиця, Н.Г.Ничкало та ін. Тенденція до розгляду управління пізнавальною діяльністю учнів як виконання та удосконалення функцій суб'єктів педагогічного процесу простежується в працях В.П.Безпалька, Г.О.Богданової, О.В.Бугрія, Ю.А.Конаржевського, П.І.Підкасистого, М.М.Поташника, М.І.Приходька, О.Я.Савченко та інших.

Науковцями проведено низку досліджень, у яких розглядалися різні аспекти педагогічного управління, зокрема, управління навчально-виховною роботою та навчально-пізнавальною діяльністю учнів. У

новому світлі розглядається особистість учителя в процесі формування особистості учня і його підготовки до життя та праці в умовах сучасного суспільства. Новий підхід, насамперед, вимагає перегляду форм взаємодії учителя з учнями в процесі здійснення ним педагогічного управління навчально-пізнавальною діяльністю учнів. Зміна ролі вчителя, його перехід від транслятора навчальної інформації на рівень керівника процесу навчання вимагає врахування в професійній підготовці майбутніх вчителів педагогічно-дидактичних, психологічних, гносеологічних та етичних аспектів, які є необхідними чинниками формування умінь педагогічного управління складним процесом інтелектуального розвитку молодого покоління.

Існує багато різних підходів до визначення сутності й змісту готовності до діяльності, обумовлених різними позиціями авторів. Серед їх різноманіття необхідно відмітити розуміння готовності як системи інтегрованих змінних властивостей і якостей особистості. Фундаментальне висвітлення цей підхід одержав у працях К.М.Дурай-Новікової [2]. У її роботі професіональна готовність до педагогічної діяльності складає предмет дослідження. Під готовністю автор розуміє систему інтегрованих змінних властивостей, якостей, знань, навичок (досвіду) особистості. Зміст її поєднує в собі усвідомлення високої ролі й соціальної відповідальності, прагнення активно (самостійно, творчо) виконувати професійні завдання, установку (настановлення) на актуалізацію й мобілізацію набутих якостей, знань, умінь, навичок. Дослідник підкреслює, що професійна готовність є передумовою ефективною діяльності вчителя, однак вона не є вродженою якістю, а результатом спеціальної підготовки. У своїй теорії формування професійної готовності до педагогічної діяльності автор доходить висновку, що готовність – це закономірний результат професійної підготовки, що розуміється в широкому смислі: розвитку професійної спрямованості, професійної освіти, виховання й самовиховання професійного самовизначення. Однак професійна готовність – це не тільки результат, але й мета професійної підготовки, первинна й основна умова ефективності реалізації можливостей кожної особистості.

Метою статті є розкриття деяких питань формування готовності майбутніх вчителів до управління навчально-пізнавальною діяльністю учнів у вищих навчальних закладах.

Стосовно навчального процесу управління є видом діяльності, який передбачає усвідомлений вплив на учасників навчального процесу, на сукупність їхніх певних дій щодо забезпечення функціонування і (само)розвитку цілісної системи навчального процесу, на зв'язки і відносини, що виникають у процесі взаємодії. Цей вплив здійснюється на основі врахування конкретної ситуації з метою організації й узгодження діяльності, потреб, можливостей, інтересів учасників навчального процесу та досягнення таким чином спільної мети колективу.

Виходячи з цього, характерними рисами управління процесом навчання є:

- усвідомлений, цілеспрямований, планомірний вплив;
- гнучкість, що виявляється в здатності системи управління переходити з одного якісного стану в інший;
- врахування причинно-наслідкових зв'язків між учасниками навчального процесу;
- координація і узгодження взаємодії учасників навчального процесу, побудованої на суб'єкт-суб'єктних відносинах та на засадах партнерства у спільній діяльності;
- здатність забезпечувати режим функціонування, розвитку і саморозвитку керованої підсистеми.

Для організації управління пізнавальною діяльністю учнів вчитель: переходить з позиції носія знань на позицію організатора пізнавальної діяльності учнів; *мотивує* пізнавальну діяльність учнів на уроці на основі партнерства і формує інтерес до предмета; *організовує* самостійну і творчу навчальну діяльність на уроці; *використовує* колективні, групові та індивідуальні засоби навчальної діяльності, *заохочує* всіх учнів на навчальну діяльність, *організовує* взаємодопомогу учнів; *організовує* парну роботу учнів та індивідуальну з джерелами знань; *створює* ситуацію успіху; *організовує* самоаналіз і самооцінку власної навчальної діяльності учнів. Управління пізнавальною діяльністю здійснюється через планування цілеспрямованої діяльності, її організацію, стимулювання учнів, контроль, аналіз процесу та оцінку результатів, корекцію подальших дій, тобто через функції управління.

Об'єктивна логіка викладання кожної навчальної дисципліни визначає напрям процесу її пояснення вчителем. Як вказують учені, управління вчителем навчально-пізнавальною діяльністю учнів, перш за все має на меті не простий виклад змісту навчальної дисципліни. Діяльність педагога полягає в побудові оптимальної дидактичної моделі викладу учням своєї дисципліни з метою розвитку самостійності, критичного та творчого мислення та пізнання учнів за допомогою ефективного вибору основних фактів, джерел, методів і логічних прийомів.

Основне значення управлінської функції вчителя полягає у виборі тієї стратегії управління процесом сприймання, засвоєння, закріплення і вдосконалення знань та умінь учнів, коли під час пояснення, засвоєння і закріплення фактичних знань утворюється основа для всебічного інтелектуального розвитку учнів в умовах проблемного управління навчальною діяльністю.

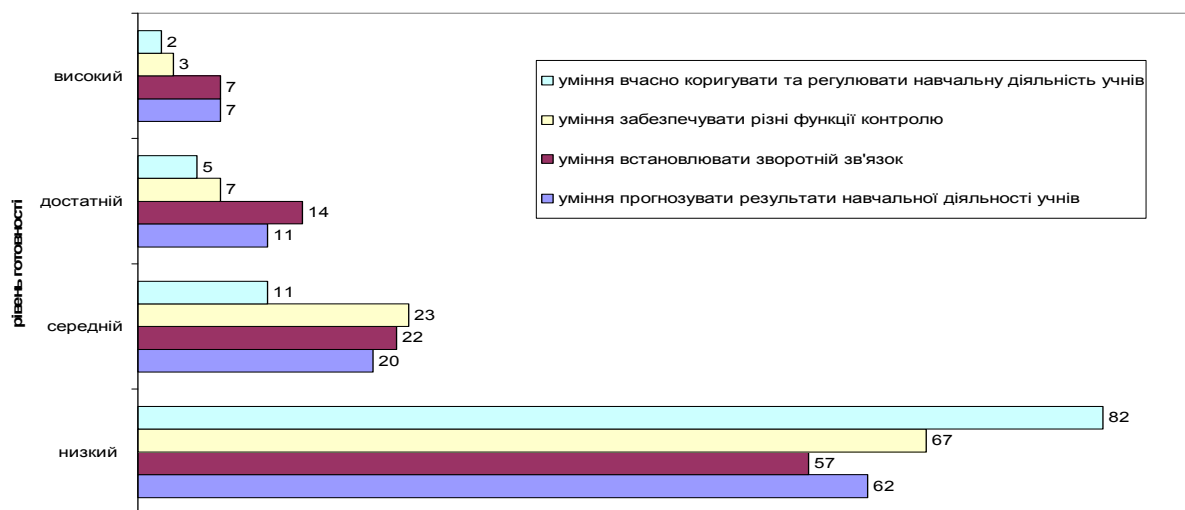
Отже, на основі аналізу відповідної психолого-педагогічної літератури ми робимо висновок, що управління навчально-пізнавальною діяльністю учнів – це специфічний вид діяльності, яка реалізується через уміння вчителя цілеспрямовано впливати на учнів шляхом науково обґрунтованого прогнозування, планування, організації і регулювання, контролю і корекції, аналізу їхньої діяльності та досягати на цій основі освітньо-виховних цілей.

Дослідження рівнів готовності випускників вищих навчальних закладів до управління навчально-пізнавальною діяльністю учнів проведено серед 213 молодих вчителів (стаж роботи до 1 року) Запоріжжя та Запорізької області. Структурними компонентами готовності майбутнього вчителя до управління навчально-пізнавальною діяльністю учнів визначено мотиваційний, когнітивний та операційно-діяльнісний. Вивчення науково-педагогічної літератури дало можливість виділити та охарактеризувати критерії (емоційно-мотиваційний, когнітивний, операційно-діяльнісний) ефективності управлінської діяльності та рівні готовності випускників вищих навчальних закладів до управлінської діяльності (таб. 1)

Таблиця 1. - Рівні готовності випускників вищих навчальних закладів до управлінської діяльності

	Емоційно-мотиваційний	Когнітивний	Операційно-діяльнісний
Низький рівень	Байдуже ставлення до управлінської діяльності, спостерігається байдужість до професійного самовдосконалення	Знають елементи теорії педагогічного управління	Можуть визначити мету і завдання уроку, але не мають навичок варіювати методи та способи навчально-пізнавальної діяльності учнів. До прогнозування, корекції та регулювання діяльності учнів підходять формально, базуючись лише на власному досвіді. Управлінська діяльність характеризується безсистемністю
Середній рівень	Небайдуже ставлення до управлінської діяльності	Мають певні теоретичні знання про суть і основні закономірності функціонування об'єкта управлінської діяльності	Можуть визначити мету і завдання уроку відповідно до рівня розвитку учнів, проте мало орієнтовані на розвиток самоуправління в учнів. Інформація про хід процесу управління не збирається, або ж збирається нерегулярно, тому наступний управлінський цикл проводиться без урахування результатів попереднього
Достатній рівень	Небайдуже ставлення до управлінської діяльності Прагнуть до самовдосконалення та самоосвіти з більшості проблем управління навчальною діяльністю учнів	Здатні скласти програму управлінського впливу на основі наявних теоретичних знань про педагогічне управління; чітко усвідомлюють та формулюють мету і завдання навчання	Прагнуть до самостійності в доборі методів та форм організації, засобів регулювання, контролю і корекції навчальної діяльності поєднують із частковим аналізом проміжних та кінцевих результатів діяльності, їхнім урахуванням. Основні труднощі полягають у складанні програми управління на тривалий проміжок часу, планування системи контролю за змінами в діяльності учнів
Високий рівень	Ініціативність та творчий підхід до управлінської діяльності, його систематичний характер. Постійно прагнуть до самовдосконалення, виявляють стійкий інтерес до поглиблення знань та удосконалення управлінських умінь	Здатні скласти програму управлінського впливу на основі наявних теоретичних знань про педагогічне управління; чітке усвідомлення та формулювання мети і завдань навчання	Володіють уміннями прогнозувати можливі результати управлінської діяльності, коригувати управлінський вплив, гнучко змінювати свою поведінку та навчальну діяльність учнів за результатами контролю та внаслідок ефективного аналізу.

Аналіз результатів дослідження (діаграма 1):

Діаграма 1. Рівень готовності молодих вчителів до управління навчально-пізнавальною діяльністю учнів

Результати констатувального етапу експерименту свідчать, що сучасний стан підготовки майбутніх вчителів у педагогічних закладах освіти не забезпечує повною мірою формування в студентів готовності до управлінської діяльності. Вони практично не мають уявлення про зміст цієї діяльності, не можуть розкрити її суть, звужуючи її до окремих етапів, визначити знання, вміння та особистісні якості, необхідні управлінцю. Висновки статті в подальшому дослідженні будуть використані для перевірки організаційно-педагогічних умов формування готовності майбутніх вчителів до управління навчально-пізнавальною діяльністю учнів у педагогічних вищих навчальних закладах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кушнір В.А. Теоретико-методологічні основи системного аналізу педагогічного аналізу процесу вищої школи: Дис. д-ра пед. н.: 13.00.04 / Кіровоградський держ. педагогічний ун-т ім. Володимира Винниченка. – Кіровоград, 2003. – 491 с.
2. Пидкасистый П.И. Самостоятельная познавательная деятельность школьников в обучении. – М.: Педагогика начальной школы, 2001. – 238 с.
3. Психология и педагогика: Учеб. пособие / Под ред. К.А.Абульхановой, Н.В.Васиной, Л.Г.Лаптева, В.А.Сластенина. – М.: Совершенство, 1998. – 320 с.
4. Управління закладами середньої освіти: психологічні аспекти: Навч. посіб. / За ред. Л.М.Карамушки. – К.: Інститут психології ім. Г.С.Костюка АП України, 2001. – 222 с.

УДК: 378. 147. 001. 8 – 055. 2

ФОРМУВАННЯ ГЕНДЕРНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ УНІВЕРСИТЕТУ ЯК ПРЕДМЕТ І ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕННЯ

Васильченко О.І., викладач

Запорізький національний університет

У статті проаналізовані особливості гендерної культури. Теоретично обґрунтована необхідність формування гендерної культури студентів університету як умова забезпечення рівних прав і можливостей чоловіків і жінок.

Ключові слова : культура, гендер, гендерна культура, норми, стереотипи.